

▪ Teksti ja kuvat: Eeva-Kaisa Pulkka

Kirjoittaja on freelancetoimittaja ja maanviljelijä

Umpilehmä kuntolomalle laitumelle

Satatonnarin pitää juosta kovempaa kuin emännän. Siinä on Tirkkosten syy ja tavoite umpilehmien laidunnukseen.

– Liike on lääke. Lehmälle ja emännälle, nauraa kaavilainen **Virpi Tirkkonen**.

Hänen ja miehensä Paulin tilalla aivan Kaavin kirkonkylän kupeessa lehmät ovat laiduntaneet aina ja sen jatkaminen karjan kasvettua on ollut itsestään selvää. Virpi vertaa sitä yhtä automaattiseksi kuin turvavyön käyttöä autossa.

– Laitumella eläimillä on vapaus liikkua, syödä ja maata. Umpilehmille laidunruoho on luonnon vitamelliä, Virpi luonnehtii.

Vaikka Tirkkosten yhden robotin pihatossa umpilehmien osastolla on fyysisesti riittävästi tilaa kaikille, henkisesti tila on joskus ahtaalla muutamien isojen lehmäegojen vuoksi.

Karjan noin 74 lehmästä 35–40 ehtii kesän aikana viettää umpikauttaan laitumella, sillä suurin osa poikii loppukesällä tai syksyllä.

Yleensä laitumella on yhtä aikaa noin kymmenen lehmää. Syyskuun puolivälin paikkeilla umpilehmille aloitetaan lisäruokinta laitumelle, itse laidunkautta jatketaan mahdollisimman pitkälle syksyyn. Kevättalvella umpilehmät siirtyvät navetasta vanhan navetan yhteydessä olevaan kuivitetuun katokseen ja sen yhteyteen tehtävään tarhaan. Rehun ne saavat ruokintahäkistä.

Umpilehmien laidun on tilan pihasta katsottuna lahdenpoukaman toisella puolella, ja lehmät kävelevät

sinne parin laidunlohkon ja metsäsaarekkeen poikki. Umpeutettujen vieni ja pian poikivien haku tehdään parin viikon välein.

Pellot lahden takana, 4,6 hehtaaria, ovat kokonaan umpilehmien käytössä. Lisäksi ne laiduntavat viereiset säilörehulohkot, reilu 3 hehtaaria, ensimmäisen rehunkorjuun jälkeen. Aivan loppusyksystä umpilehmät kulkevat siistimässä vielä pihalohkot hiehojen jäljiltä. Umpilehmien lohkoilla on 4–5 vuoden nurmikierto, lohkot lannoitetaan kolme kertaa kesässä sekä torjutaan rikat ja täydennyskylvetään tarpeen mukaan.

Hyvä kunto tuo kestävyyttä

Suurimmat hyödyt Tirkkoset kokevat saavansa eläinten parempana terveytenä. Kesällä ummessa ollut, laidunta syönyt lehmä ei kärsi ketoosista, paino ei herumisvaiheessa laske, jälkeiset jäävät todella harvoin, ja sorkat ja karva kiiltävät. Jos halvausoireita ilmenee, hyvän lihaskunnan kerännyt nousee lääki-

tyksen saatuaan ketterästi ylös. Laitumella paranevat myös mahdolliset kinnervauriot.

– Kaikki keskitalven poikijoiden tukihoitot jäävät laiduntaneilta pois ja poikimiset sujuvat helposti, Virpi Tirkkonen kertoo.

Laiduntamisen tuoma hyvä kunto näkyy etenkin vanhempien lehmien poikimisissa. Tilalla satatonnareiksi lypsäneille ja kolmelle sitä nyt lähestyvälle on yhteistä useampi umpikausi laitumella. Yksi lehmis-

”Umpilehmille
laidunruoho
on luonnon
vitamelliä.”

Virpi Tirkkoselle laiduntavat eläimet ovat yksi työn parhaista puolista. Kesäiset tarkkailukäynnit laitumella ovat tärkeitä.

tä on Hopea, jonka ensimmäiset neljä poikimista kesällä sujuivat ongelmitta. Poikimisen siirtyminen talvelle ja kolmet kaksoset peräkkäin toivat ruutosti ongelmia. Tietoinen siirto takaisin kesäpoikivaksi selätti poikimisongelmat.

Kaikille laiduntaville annetaan loiskäsittely ennen laitumelle vientiä. Lehmän utareterveydestä riippuen laitetaan myös joko umpihoito tai vaha-tuubit.

– Ainoa miinus umpilehmien laiduntamisessa ovat oikeastaan pyogenestulehdukset, joita on muutama kesänsä, Virpi kertoo.

Laidunkierros päivittäin

Virpi käy laitumella päivittäin, yleensä illalla, ja vie lehmille hieman täysrehua ja tunnutuskivennäistä. Lisäksi laitumella on suolakivet ja magnesiumsangot. Juomaveden lehmät saavat järvestä ja laitumen poikki kulkevista puroista. Tarkastuskäynneillä Virpi tarkkailee sekä lehmien yleistä vointia että tarkastaa erikseen utareen ja rasvaa tarvittaessa vetimiä.

– Laidunkierroksella saattaa mennä toista tuntia, kun kierrän kaikki hiehot ja umpilehmät nauttien kesäillasta ja lehmistä. Samalla tulee tehtyä päivän lenkki.

Päivittäisten tarkastuskäyntien lisäksi laidunnus vaatii aitojen tekemistä ja korjaamista. Erityisesti kir-

konkylän ja maantien läheisyyden vuoksi aitojen kunnosta pidetään hyvää huolta. Aidat on tehty kevyt-tolpista ja rautalangasta, osassa on lisänä paremmin erottuvaa valkoista aitanauhaa. Nurkissa ja porteissa käytetään puutolppia. Aidan alukset niitetään kerran tai kaksi kesässä.

Lisätyöstä ei silti välttämättä voi puhua, sillä navetas-sa työ vähenee umpilehmien ruokinta- ja kuivitusyön jäädessä pois. Lisäksi navetta pysyy kesällä viileämpänä, kun siellä on vähemmän eläimiä tuottamassa lämpöä.

Tirkkosten navetta tyhjenee kesällä muutenkin kuin umpilehmien osalta. Nuorkarja aivan pienimpiä vasikoita lukuun ottamatta laiduntaa koko kesän ja lypsäville on terapialaidun navetan yhteydessä.

Vaikka umpilehmät laiduntavat hyvällä nurmella, ei laitumella ylimääräisiä kiloja kerry.

– Laidunnus pitää aloittaa nuoresta eläimestä, jotta se oppii aitoihin ja syömään laidunruohoa. Hiehojen ja lehmien myynnissä laidunnus on ollut myyntivaltti, Virpi Tirkkonen huomauttaa.

Laidunnus nuoresta asti pitää yllä hyvää kuntoa, minkä Tirkkoset uskovat olevan yksi syy lehmiensä kestävyYTEEN. Noin 12 000 EKM-kilon tuotoksen ohella karjan keskipoikimakerta on hieman yli kolme.

– Jos on vähänkin alaa laiduntamiseen, niin se on kyllä mahdollista toteuttaa, kun käyttää hieman luovutusta, hän kannustaa.

Laiduntavat eläimet ovat myös imagotekijä. Tilan ja laitumien ohi liikkuu paljon lenkkeilijöitä ja laiduntajien perään kysellään, elleivät ne tielle näy. ●

Muista kivennäiset!

Umpilehmien laidunnuksen onnistumisessa on Luken erikoistutkijan **Auvo Sairasen** mukaan oleellista samat asiat kuin umpilehmän ruokinnassa muutenkin: riittävä ravinto ja oikea kivennäisruokinta.

Laidunnus on keino rajoittaa syöntiä: lehmä ei viitsi kävellä ja syödä yhtä paljon kuin se söisi navetassa ruokintapöydän ääressä. Sairanen vertaa vatsan täyttämistä buffetpöydästä ja puolukkametsästä, jälkimmäisessä tulee syöttyä vähemmän. Näin hyvälläkään laitumella ei umpilehmille juuri liikakiloja kerry.

Kivennäisruokinnassa Sairanen käyttäisi makukivennäistä ja tarjoaisi

jopa senkin herkun kera, eli pienen väkirehuannoksen kylkiäisenä, jotta kaikkien kivennäisten syönti tulee varmistettua. Erityisesti magnesiumin ja jodin saannista kannattaa varmistua. Vettä pitää aina olla saatavilla.

Kun pinta-alamitoitus laiduntavia umpilehmiä kohden on kunnossa ja laidunkierto on suunniteltu toimivaksi, on umpilehmät mahdollista ruokkia pelkällä laitumella koko kesän ajan kuten Tirkkosten tilalla. Laitumen satotasosta ja laidunkierrosta riippuen kahdellekymmenelle umpilehmälle on varattava kahdesta neljään hehtaaria laidunalaa.

Tutkimusta umpilehmien laidunnuksesta ei juurikaan ole, mutta myös

Sairanen luottaa kokemukseräiseen tietoon laidunnuksen terveyttä edistävästä höydyistä. Poikimisen aika sujuu laiduntaneilla paremmin.

– Laidunnus on umpilehmille ja nuorkarjalle luontevaa. ●

Umpilehmien hyvinvointiin keskittyvä Umpi-hanke sekä **karjatilojen laidunnusta ja jaloittelua edistävä Jalaka-hanke** ovat Savonia-ammattikorkeakoulun hallinnoimia. Lue lisää osoitteista umppari.savonia.fi sekä jalaka.savonia.fi.